

ЛІНГВОДИДАКТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЯ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

У дітей молодшого шкільного віку відбувається удосконалення навичок усного мовлення: через розширення кругозору збагачується словниковий запас, учні опановують все складніші граматичні мовні структури.

З початком навчання особливого значення набуває формування грамотності школяра, передусім читання і письма, форм символічної комунікації, які здійснюються за допомогою мислення, пам'яті, сприймання, уваги, асоціацій з наявними знаннями і конкретного контексту. Завдяки їм діти налагоджують зв'язок із зовнішнім світом, впливають на свій внутрішній світ. Основною вимогою до читання є засвоєння фонетики, набуття навичок декодування графем (літер), а до письма – удосконалення необхідних моторних навичок. Ці форми комунікації взаємопов'язані, адже читання є сприйманням змісту письмового тексту, а письмо – передаванням змісту в письмовій формі.

Основними чинниками становлення грамотності молодших школярів є:

- 1) збагачене писемним мовленням оточення (сімейні читання вголос; письмо під диктування батьків; наявність дитячих книжок, журналів; можливість ознайомитись із значенням незрозумілих слів, фраз під час самостійного читання);
- 2) збагачене усним мовленням середовище (доступ до необхідної інформації про значення слів; можливість збагачення словникового запасу; розмови з дорослими, однолітками в сюжетно-рольових іграх; зразки мовлення дорослих);
- 3) набуття досвіду (ігри, повсякденне життя, дослідження природи);
- 4) досвід символічної репрезентації (танці і музика, живопис і малювання, театральні вистави);
- 5) експериментування з писемним мовленням (написання повідомлення, листа);
- 6) проба сил у читанні (пошук писемної форми почутого слова; читання з контекстними підказками; читання напам'ять) [3, с. 81].

Лінгвісти звертають увагу на формування основних якостей мовлення молодшого школяра: виразність, правильність, змістовність, логічність, точність, багатство мовних засобів. Оволодіння учнями цими якостями вимагає від учителя початкових класів ретельної роботи.

Виділяють такі види мовлення: зовнішнє – усне (діалогічне і монологічне), писемне та внутрішнє.

Вивченням особливостей внутрішнього мовлення займалися В. Бадер, А. Лурія, П. Гальперін, Л. Виготський та інші і називали його розумовим. Таке мовлення породжується потребою: перш ніж виразити щось усно чи письмово, потрібно спланувати, побудувати вислів, схему міркування, тобто спочатку відбувається продумовування мовлення, а потім його озвучування, в яких намічається план майбутнього висловлювання [2].

Основна увага в навчанні шестиліток приділяється розвитку всіх видів мовленнєвої діяльності: письмо, говоріння, читання, слухання-розуміння (аудіювання). Існує кілька визначень усного і писемного мовлення.

Усне мовлення – це основний різновид мовлення, який є звучним і сприймається іншими за допомогою слуху.

Писемне мовлення – це графічне мовлення, розраховане на зорове сприйняття. У писемному мовленні завжди попередньо обдумується кожне слово, кожен вислів. Написаний текст можна перечитати, виправити.

Навчання молодших школярів обумовлює необхідність систематично удосконалювати навичку усного мовлення саме у період навчання грамоти, стежити за правильністю та логічністю висловлювань, грамотно побудованою речень та їх змістовим поєднанням, дбати, щоб учні правильно вимовляли слова і терміни, зокрема ті, які вперше трапляються у їхньому

мовленнєвому досвіді, уміння чітко та змістовно давати відповіді на запитання, висловлюючи одночасно закінчену думку. Саме у цей період відбувається активне формування і збагачення словникового запасу учнів.

До мовленнєвої діяльності школярів також належать читання і письмо (навчання грамоти). Навчання грамоти – це найважливіша ланка всієї системи роботи з рідної мови в початкових класах, яка вбачає функціонування всіх видів відчуттів, сприйняття, що складають основу для цілісного мислення в дії. Головне, щоб їх формування було для учнів якомога природнішим процесом, зважаючи на усну форму мовлення в довкіллі [2].

Таким чином, процес навчання молодших школярів слід аналізувати як цілісну систему лінгводидактичних аспектів, які взаємопов'язані між собою (читання, письмо та розвиток мовлення). У процесі письма, читання і говоріння важливу роль відіграють моторні компоненти мислення дитини, які обов'язково спираються на чуттєвий досвід особистості, тобто на систему відчуттів (зір, слух, дотик).

Список використаних джерел

1. Бадер В. І. Лінгводидактика : методика, досвід, проблеми : збірник наукових праць. Вип. І. Слов'янськ : СДПУ, 2011. 152 с.
2. Лінгводидактичні засади розвитку мовлення в початковій школі. URL : https://studwood.ru/1858567/pedagogika/lingvodidaktichni_zasadi_rozvitku_movlennya_v_pochatkoviy_shkoli
3. Малярчук А. Я. Розвиток усного і писемного мовлення молодших школярів. Київ: Літера ЛТД, 2008. 336 с.

Науковий керівник: канд. пед. наук, доцент Яцина С. М.

Бедряковська К. В.

Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького

ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМВІДНОСИН ДІТЕЙ ТА ДОРОСЛИХ В ДОШКІЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Дошкільне дитинство – це перша сходинка у формуванні особистості людини. Одна з актуальних проблем людства, – виховання дітей. Сьогодні її обговорюють батьки, педагоги, психологи. Адже саме у сім'ї дитина отримує первинні навички сприйняття дійсності, вчиться усвідомлювати себе повноправним представником суспільства. У сім'ї, родині формується і розвивається особистість дитини. Дитина відчуває зв'язок з сім'єю упродовж усього життя. У родині дитина набуває того соціального досвіду, що накопичило людство.

Актуальність даної проблеми зазначена у документах: Законах України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», Базовому компоненті дошкільної освіти в Україні [1], Національній доктрині розвитку освіти, в яких наголошено на необхідності впливу освітнього процесу на дитячу особистість, формування в неї свідомого, ціннісного ставлення як до навколишньої дійсності так і самої себе, підкреслюється важливість родинного виховання, передбачається взаємозв'язок сімейного і суспільного виховання з метою створення для кожної дитини єдиного, дитиноцентричного виховного середовища.

Проблемами виховання дітей у сім'ї займались багато педагогів, серед них такі, як: К.Д. Ушинський, А.С. Макаренко, В.О. Сухомлинський[4], Н.К. Крупська, О.Л. Кононко та інші. Психолог Д. Ельконін довів, що для дошкільника образ дорослого є не 204 образом іншої людини, а образом себе, своєї майбутності, втілення у собі «іншого». З певного моменту розвитку дитина втілює в собі «дві людини» (Вона і Дорослий). Внутрішня взаємодія цих «двох людей» стимулює саморозвиток дитини.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність педагогічних умов організації спільної праці дітей та дорослих в дошкільному закладі.

Виникнення і розвиток самосвідомості, формування такої собі Я – концепції залежать в першу чергу від дорослого, який організовує діяльність дитини, у процесі спілкування